

СИМБІОЗ ОКЦИДЕНТАЛЬНОЇ ТА ОРІЄНТАЛЬНОЇ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКИХ ГРУП ЯК ВИЯВ ІДЕНТИЧНОСТІ УГКЦ

Актуальність теми. Протягом історії свого існування українські землі знаходяться на перетині різноманітних шляхів. Це був і шлях «із варяг у греки», який поєднував Північ з Півднем. Також через наші землі проходили торгівельні шляхи зі Сходу на Захід і навпаки. Таке існування на перетині різних торгівельних шляхів передбачало зустріч в Україні різноманітних культур, з одного боку - європейської, а з іншого - азійської. Означена ситуація сприяла тому, що перед українцями завжди був і є важкий геополітичний стан, в якому за наші землі змагалися різні сусідні держави, представники різних цивілізацій. В філософській науковій спільноті такий стан розглядають як «межовий», а його екзистенцію - як «існування на пограниччі». І все таки більшість українських дослідників сходяться на думці, що Україна однозначно Європейська держава, що вона є одним із східних бастионів європейської культури, передазійським простором.

Водночас слід зазначити, що європейська культура також є різнорідною. Вона відрізняється своєю різноманітністю: регіональною, мовною, релігійною тощо, хоча в своїй основі вона має беззаперечне підґрунтя, що базується на спадщині греко-римської античності, а також юдео-християнському світогляді. В свою чергу, християнський світогляд поділився на латинську (західну) ідентичність, яка базується на аристотелівсько-томістичну раціональну філософську традицію, і грецьку (східну) ідентичність, котра, в свою чергу, базується на платонівсько-неоплатонівській містичній філософській традиції. Ці дві християнські традиції були представлені на теренах України ще з княжих часів. Звичайно, Володимир Великий хрестив Київську Русь у візантійській традиції, але ми знаємо про папських послів до княгині Ольги чи заснування Констанцією, жінкою князя Лева, обителі домініканців у Львові.

Найбільшого злиття означені християнські традиції на українських і білоруських землях зазнали за часів підготовки, прийняття і підтвердження Берестейських артикулів, котрі поєднували Київську православну митрополію з латинським Римом зі збереженням при цьому візантійського обряду. В наслідок цього на українських землях утворилася найбільша східна католицька унійна церква, котра за часів австрійської імператриці Марії Терезії отримала назву Українська Греко-Католицька

Церква. Дана конфесія є яскравим прикладом «межовості» українського соціокультурного простору.

В межах даної конфесії існують відмінні орієнтації - окцидентальна, прозахідна група, а водночас і орієнтальна, просхідна група. Кожна з цих груп має своєю ідентифікацією, котра включає в себе специфічну історію створення, існування, еволюціонування, а також богословські засади, регіональну специфіку та яскравих лідерів. Дані дві ідентифікаційні групи в своїй сукупності творять єдину ідентичність Української Греко-Католицької Церкви.

Дослідженість проблеми. *Аналіз публікацій дослідників з української діаспори, зокрема таких як В. Ленцик, В. Скопельський, Л. Гуцуляк, а також українських дослідників А. Пашука, І. Ісіченка, С. Мудрого, С. Головаценка засвідчує наявність широкого кола підходів до висвітлення церковної історії, зокрема історії Української Греко-Католицької Церкви. Проте слід зазначити, що ці праці відзначаються різним ступенем аналізу греко-католицької ідентичності. Для аналізу окцидентальної та орієнтальної ідентифікаційний УГКЦ досліджено праці вітчизняних дослідників Т. Шманька, О. Бегена, Л. Петрович, П. Богмат. Для визначення поняття «релігійної ідентичності» використанні праці зарубіжних дослідників, зокрема Е. Сміта і М. Заковоротної, а також українського дослідника І. Папаяні. Також проаналізовані праці найяскравішого представника «візантійської» групи митрополита Андрея Шептицького та «латинської» - єпископа Григорія Хомишина, хоча слід зазначити, що праці останніх мають яскраво виражену конфесійну спрямованість і не завжди із-за цього є об'єктивні. Тому можна зробити висновок, що дана проблематика в українській науці потребує подальшого, більш глибокого вивчення і обговорення.*

Мета статті – *прослідкувати розвиток ідентичності УГКЦ через еволюцію окцидентальної та орієнтальної ідентифікаційних груп в межах даної конфесії. Окрім того, автор намагатиметься проаналізувати особливості відправлення культово-обрядових практик даних ідентифікаційних груп УГКЦ. Цей аспект недостатньо висвітлений в сучасному науковому дискурсі і потребує ґрунтовного аналізу.*

Щодо проблеми формування ідентичності, то ця проблема досить чітко висвітлена в творчому доробку Е. Еріксона. Дослідник розгортає думку про те, що формування ідентичності відбувається у трьох формах: по-перше, інтроекція – примітивне вживання в образ; по-друге, ідентифікація – співтотожність із значними символами й конкретними представниками роду, громади або суспільства загалом; по-третє,

формування ідентичності – відтворення певної сукупності ідентифікацій і включення останніх в єдину цілісність⁸¹.

Як зазначає український дослідник І. Папаяні, конструювання релігійної ідентичності знаходиться в кордонах повсякденності індивіда та відбувається завдяки актуалізації певних релігійних практик, які, в свою чергу, складають основу релігійного досвіду особи (культового, позакультового та ін.), в якому релігійна ідентичність конструюється, актуалізується, конкретизується і трансформується, набуваючи певних рис і особливостей, що стають основою її відмінності від інших різновидів соціальної ідентичності⁸².

Для того, щоб релігійний досвід отримав своє місце у суспільстві на рівні багатьох індивідів, він повинен бути легітимізованим повсякденністю. Конструювання релігійної ідентичності в повсякденні, на думку І.Папаяні, розгортається і актуалізується на рівні двох умовно окреслених практик, а саме - дискурсивних і недискурсивних⁸³. Межа між цими практиками конструювання релігійної ідентичності є доволі розмитою. Така форма, як ритуал (літургія), на думку І.Папаяні, виступає як така, що поєднує в собі дискурсивні і недискурсивні практики конструювання релігійної ідентичності і виступає завдяки своїй символічності як важливий елемент актуалізації когнітивних взірців для конструювання ідентичності особою⁸⁴.

Важливість культово-обрядових практик для релігійної ідентичності відзначає також англійський дослідник Ентоні Сміт. Він, зокрема, пише: «Релігійні ідентичності спираються на об'єднання культури та її елементів – вартостей, символів, міфів і традицій, – часто кодифікованих в обрядах та ритуалах. Отже, вони прагнуть об'єднати в одній громаді вірних усіх тих, що визнають певний символічний код, певну систему вартостей традицій віри та ритуалу»⁸⁵.

Щодо ідентичності Української Греко-Католицької Церкви, то всі адепти даної конфесії визнають, що це Церква кирило-мефодієвської традиції Володимирового Хрещення⁸⁶, яка зберегла візантійський обряд і після підписання Берестейської унії з Римо-Католицькою Церквою, визнає верховенство папи Римського, безпосередньо розвинула свою окрему

⁸¹ Заковоротная М. Идентичность человека. Социально-философские аспекты [Електронний ресурс] / Маргарита Заковоротная – Режим доступу: <http://filosof.historic.ru/books/item/f00/s00/z0000729/index.shtml>

⁸² Папаяні І. Конструювання релігійної ідентичності. Теоретично-релігієзнавчий аналіз: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ea.donntu.edu.ua/handle/123456789/3337>

⁸³ Там само.

⁸⁴ Там само.

⁸⁵ Сміт Е. Національна ідентичність. Пер. з англ. П.Тарашук. – К., 1994. – С. 16

⁸⁶ Головащенко С. Історія християнства. Курс лекцій. – К., 1999. – С. 215-216

ієрархію і сформувалася в християнстві як окрема церковна інституція. Сам термін «греко-католики» ввела у вжиток своїм декретом австрійська імператриця Марія-Тереза, для зрівнення у гідності і правах католиків західного і східного обрядів⁸⁷. До цього моменту представників даної церкви називали «уніатами»⁸⁸.

Розглянемо розвиток двох ідентифікаційних груп в межах УГКЦ, а саме окцидентальної та орієнтальної. Що стосується окцидентальної або прозахідної групи в межах УГКЦ, то вона визнає і зберігає, а подекуди і впроваджує різноманітні латинізуючі впливи. Особливо яскраво це проявляється у культово-обрядових практиках. Розглянемо основні історичні віхи, щодо розвитку даної групи.

Ранній післяунійний період відразу ж засвідчив досить значні трансформації, наслідками якої було утворення групи греко-католиків, котра була прихильником латинізації даної церкви. Був створений василіанський чин, в котрому, зокрема, зафіксовані такі нововведення, як відправи щоденних євхаристійних богослужінь біля кількох престолів. Іншим нововведенням, перейнятим від латинського обряду, було часте прийняття Святого Причастя. Ще одним нововведенням, яке частково випливало із попередніх, було впровадження практики читаної літургії, введення якої в літургійну реальність унійної церкви приписують Йосафату Кунцевичу або Касіянові Саковичу⁸⁹. Ідеться про відому на Заході традицію приватної відправи Літургії зі спрощеним обрядом самим священиком без участі причетників і мирян. Латинський вплив поширився і через запозичення ряду паралітургійних практик, зокрема таких, як походи із освяченими дарами, публічні молебні. Згідно візантійського обряду в урочистих походах священики несли тільки Євангеліє і хрест, а не євхаристійні тіло і кров. Поступово з таких підходів виокремилася латинська практика поклоніння Святим Дарам (відповідно календарний цикл свят поповнився подекуди латинським святом Божого Тіла, яке і зараз характерне для Греко-Католицької Церкви)⁹⁰.

Вплив латинського обряду відбився і в зовнішньому оформленні храмів, зокрема, появилися бічні престоли, подекуди були усунуті іконостаси, у літургії почали використовувати дзвоники під час причастя, змінився вигляд облачення дияконів⁹¹.

⁸⁷ Мудрий С. Нариси історії Церкви в Україні. – Жовква, 2010. – С. 340

⁸⁸ Ісиченко І. Історія Христової Церкви в Україні. – К., 2008. – С. 392

⁸⁹ Гуцуляк Л. Божественна літургія Йоана Золотоустого в Київській митрополії після унії з Римом (період 1596-1839 рр.). – Львів, 2003 – С. 7-10

⁹⁰ Прийдіте Поклонімся. Молитовник. – Львів: Свідчадо, 2007. – С. 647-650

⁹¹ Шманько Т. Традиція і літургія / Доповідь на засіданні Комісії у справах мирян Львівської архієпархії УГКЦ 15.11.2005р.: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.liturgia.org.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=43&Itemid=10

Також великий латинізуючий вплив був від нових священиків-уніатів, які через брак семінарій вчилися у латинських семінаріях, переймаючи латинський спосіб мислення та богослов'я, а також деякі обрядові практики⁹².

Питання неоднорідності і невизначеності обрядових особливостей Української унійної церкви, зміни, які відбулися за тривалий післяунійний період, були остаточно розглянуті на Замойському синоді, який на довгий час визначив напрям розвитку даної церкви, особливо щодо культово-обрядової практики. Замойський Синод 1720 року був викликаний потребою Київської унійної церкви у вирішенні й усуненні наявних деяких непорозумінь, а також встановлення єдиної практики здійснення святих тайн і відправленні богослужінь⁹³. На даному синоді були прийняті і затверджені всі вищезгадані латинізуючі практики, а також сакраментологія була реформована згідно рішень католицького Триденського собору середини XVI століття. Також синод ухвалив, щоб у Символі Віри дати «і Сина» (Filioque) і згадувати ім'я папи у св. літургії на знак зв'язку з головою св. Церкви⁹⁴.

Наступним помітним латинізуючим впливом було видання у 1882 році папою Левом XIII апостольського листа «*Singulare Presidium*», за яким Добромильський монастир передавався в тимчасове управління отцям єзуїтам. Там відкривався новіціят, що мав виховати нове покоління василіан. Магістром новиків і керівником цієї місії був отець-єзуїт Каспар Щепковський. Це викликало обурення в Галичині, бо дало підставу побачити в монастирській реформі розширення польсько-латинського впливу на Греко-Католицьку Церкву. Розгорнулася пропагандистська кампанія в газетах «Пролом», «Діло», «Руський Сіон». Із протестами проти реформи звертаються шість василіанських монастирів. У Львові пройшли віча-протести⁹⁵.

Та це не зупинило реформу. Єзуїти з Галицької провінції протягом 23 років (1882-1905) працювали у василіанських монастирях як настоятелі, професори та вихователі. Після новіціяту василіани проходили навчання богослов'ю в Кракові, потім - у Римі або Інсбруці. Вони поверталися й поширювали реформу на інші монастирі. Виховані єзуїтами отці провадили новіціят спершу в Добромилі, а з 1902 р. – у Крехові. Василіани запроваджують травневі богослужіння до Богородиці, плекають культ Найсвятішого Серця Ісуса, ведуть реколекції⁹⁶.

⁹² Богмат П. Християнське поклоніння та розвиток Божественної літургії і її реформування. – Тернопіль, 2001 – С. 13.

⁹³ Мудрий Софрон. Нариси історії Церкви в Україні. – Жовква, 2010. – С. 305

⁹⁴ Провінційний Синод у Замості 1720 р. // Постанови. — 2006. – С. 52.

⁹⁵ Богмат П. Християнське поклоніння та розвиток Божественної літургії і її реформування. – Тернопіль, 2001. – С. 69.

⁹⁶ Там само – С. 71.

На засадах папського апостольського листа було укладено нові конституції ордену, схвалені в 1906 році. Монастирі були виведені з-під єпархіального управління. Начолі Чину святого Василя Великого стояв протоархимандрит, провінціями керували протоігумени, змінювані кожні щоп'ять років⁹⁷.

Для вирішення розбіжностей був скликаний Помісний собор УГКЦ у Львові за митрополита Сильвестра Сембратовича, ставши одним з найважливіших в історії цієї Церкви. Собор проходив 24 вересня – 8 жовтня 1891 р. під головуванням апостольського делегата Августина Часки. В роботі собору брало участь троє єпископів і 160 отців. Атмосферу собору визначала боротьба консервативної й реформаторської течій. Консерватори виступали за збереження та віднову східної ідентичності Греко-Католицької Церкви, а реформатори прагнули перейняти й запровадити в обряд латинські практики, богослужбові чини та звичаї⁹⁸.

Ухвали собору були об'єднані в п'ятнадцяти «титулах» (розділах). Більшість їх стосується обрядових проблем. Собор зберіг дозвіл одруження для священників, хоча рекомендував стан celibату. Після собору в Станіславській та Перемишській єпархіях почалося заохочення семінаристів до прийняття celibату, а висвячення одружених кандидатів в окремі періоди не допускалася⁹⁹.

Все це дало поштовх до появи наприкінці ХІХ ст. двох таборів у лоні уже самої УГКЦ, які обстоювали протилежне бачення самобутності Церкви відповідно до літургійно-обрядової скерованості: орієнтальний (просхідний, візантійський) та окцидентальний (прозахідний, латинський). Протистояння між прихильниками візантійського обряду (т.зв. «восточниками») і прихильниками розповсюдження західних обрядових практик (т.зв. «латинників») усередині самої Церкви розпочалося наприкінці ХІХ століття. Заново воно спалахнуло в 1919 році, коли зайшла мова про введення celibату для всього греко-католицького духовенства. Прихильниками ідеї візантійства були митрополит Андрей Шептицький, митрополит Йосип Сліпий, Гавриїл Костельник і велика частина духовенства Львівської архієпархії, яких, однак, не можна зараховувати до ультрарадикальних прихильників східності в обрядовій специфіці УГКЦ, оскільки, зокрема, владика Андрей дбав не про чисте візантійство обряду, а про автентичність і чистоту, які б відповідали, в свою чергу, вимогам часу. Лідером «прозахідного табору» був Станіславський єпископ Григорій Хомишин (1904-1949). Частково таких поглядів дотримувався також

⁹⁷ Ісіченко І. Історія Христової Церкви в Україні. – К., 2008. – С. 407.

⁹⁸ Мудрий С. Нариси історії Церкви в Україні. – Жовква, 2010. – С. 436

⁹⁹ Ісіченко І. Історія Христової Церкви в Україні. – С. 408

Перемиський єпископ Йосафат Коциловський (1916-1946), хоч його звернення до вірних своєї єпархії було дещо менш радикальними¹⁰⁰.

Варто зазначити, що хоча погляди обох владик були діаметрально протилежними, однак вони були породжені головною метою - зберегти ідентичність УГКЦ, унікальність унійної Церкви як явища, що єднає в своїй основі Схід і Захід. Проте кожен табір бачив різні шляхи досягнення цієї мети. Львівське духовенство начолі з митрополитом Андреем Шептицьким акцентувало увагу на потребі повернення до джерел власної духовності й чистоти обряду, оскільки збереження зовнішньої форми богослужінь є доказом можливості мирного співіснування Східної і Західної гілок християнства¹⁰¹.

В 1906 р. митрополит Андрей пише до Риму листа про звільнення його Церкви від головних латинізаційних літургійних ухвал Замойського Синоду. При цьому він послідовно наближається до все більшого очищення Східного обряду греко-католицької Церкви від латинських нашарувань, які проявились у виданні Літургікона та Ізборника в 1905 році¹⁰².

Митрополит написав послання, що торкалися обрядових справ, де чітко висловив свою позицію стосовно збереження ідентичності Візантійського обряду: «Про Російський Католицький Екзархат» (1927), «Про обрядові справи» (1931)¹⁰³, «Вірність традиції» (1931), «Праця над з'єднанням Церков» (1941)¹⁰⁴, «Про обряди» (1941), «Як будувати Рідну Хату» (1941)¹⁰⁵. Ще одним важливим кроком для збереження обрядової ідентичності було заснування монастиря отців-студитів, який мав працювати над тим, щоб максимально наблизити греко-католицьке літургійне право до східної традиції¹⁰⁶.

Щодо організації чернечих чинів, то владика Шептицький організовує монастирі студитського уставу, для того, щоб очистити візантійський обряд від латинський нашарувань і провадити повне богослужбове життя згідно православних традицій. Для цього митрополит

¹⁰⁰ Беген О. Між візантійством і латинізацією [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.patriarkhat.org.ua/ukr/archive/article;191;392/>

¹⁰¹ Митрополит Андрей Шептицький і греко-католики в Росії: документи і матеріали 1899-1917. [За ред. Ю. Авакумова]. - Львів, 2004. – С. 241.

¹⁰² Петрович Л. Збереження східного обряду в контексті і питанні єдності Церкви в епістолярії о. Леоніда Фьодорова і митрополита Андрея Шептицького (1904-1917). – Львів, 2002. – С. 1

¹⁰³ Шептицький А. Пастирські послання 1899-1914 рр., Т1. – Львів, 2007. – С. 80-86.

¹⁰⁴ Шептицький А. Пастирські послання 1918-1939 рр., Т2. – Львів, 2009. – С. 127-130.

¹⁰⁵ Шептицький А. Пастирські послання 1940-1944 рр., Т3. – Львів, 2010. – С. 2-45, 100-113.

¹⁰⁶ Ленчик В. Визначні постаті Української Церкви: Митрополит Андрей Шептицький і Патріарх Йосиф Сліпий . – Львів, 2004. – С. 175-182.

разом зі своїм братом Климентієм, котрий стає архімандритом монахів студитів, створюють «Типікон» для монастирів студитського уставу. Даний «Типікон» використовують навіть деякі українські православні церкви в діаспорі, оскільки за основу Шептицькі взяли «Типікон» митрополита Петра Могили. Іншим кроком Шептицького стосовно монашества стало запрошення в Україну монахів Чину Найсвятішого Ізбавителя (ЧНІ), знаних ще й як отці Редемптористи. Даний місійний монаший чин утворив східну гілку і провадив діяльність, спрямовану на єдність християн. Найвідомішим представником названого чину був блаженної пам'яті владика Миколай Чернецький, котрого на єпископа висвятив митрополит Шептицький¹⁰⁷.

Інший табір греко-католицького духовенства, засуджував такі погляди і виступав за максимальне зближення Греко-Католицької та Римо-Католицької Церков. «Латинники» наголошували на тому, що зближення греко-католиків з православ'ям призведе до нової «схизми» в Церкві¹⁰⁸. В 1910 році єпископ Хомишин видав «Пастирський лист про часте і щоденне св. Причастя», а в 1912 році опублікував працю «Про Найсвятішу Євхаристію». Вже після Першої світової війни у 1920 році владика опублікував книгу «Набожество до Найсвятішого Серця Господа нашого Ісуса Христа» (Підручник для священників. – Станіславів, 1920р.), у якій подає богословські основи почитання Пресвятого Серця Христового та Пресвятої Євхаристії, а також різні форми цього почитання: молебні, акафісти, Свята Година, нічні чування з адорацією тощо. Дискусії з цього питання тривали довший час¹⁰⁹.

У 1931 році єпископ Григорій Хомишин виступив проти Східної орієнтації УГКЦ, видавши пастирський лист «Про візантійство», де гостро засудив формальну обрядовість, яку називав фарисейством. У ній єпископ вбачав «дух нового візантійства», яке, на його думку, призвело до розриву між Сходом і Заходом, бо надавало багато ваги формальностям, а не вірі. Єпископ видав також брошуру «Візантійство і боротьба з ним», де так само висловлював свої застереження про небажання приймати частиною УГКЦ впливів з латинського обряду, які якнайкраще, на думку Хомишина могли б передавати дух єдності з Вселенською Церквою¹¹⁰.

Цікавим і показовим є той факт, що обидва табори не відкидали культу почитання Серця Христового, який виник внаслідок візій католицької монахині Маргарити Марії Алякок. Митрополит Андрей

¹⁰⁷ Скопельський В. Усі ми брати. Збірка праць. – Львів: Свічадо, 2006. – С. 121-125.

¹⁰⁸ Беген О. Між візантійством і латинізацією [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.patriarkhat.org.ua/ukr/archive/article;191;392/>

¹⁰⁹ Творча спадщина єпископа Хомишина: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://homyshyn.te.ua/literary.html>

¹¹⁰ Біографії архиєреїв УГКЦ: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ugcc.org.ua/38.0.html>

Шептицький, будучи послідовним прихильником ідей чистоти візантійського обряду, все ж видав окремий Декрет про «Культ Христової Любові»¹¹¹, де закликав до почитання Серця Христового.

Полеміка стосовно візантійства та латинізації знайшла своє відображення на сторінках греко-католицьких часописів: Так, газета «Нова Зоря», підпорядкована єпископові Хомишину розпочала полеміку, щодо духовного вектора УГКЦ, підтримуючи прокатолицькі симпатії та критикуючи політику «візантійства», запропоновану митрополитом Андреем. Хомишин зазначав, що на галицький ґрунт «візантійство» прийшло через католицьку газету «Нива», яка протягом 1925-1929 років займалась тільки тим, що активно просувала «нове візантійство» в УГКЦ. Цей «бунт» «Ниви» (так висловився владика) підігрівався галицькою ліберальною пресою не без підтримки «деяких львівських священиків»¹¹².

1 листопада 1944 р. помирає Андрей Шептицький. Його місце займає Йосиф Сліпий. В березні 1945 року майже весь греко-католицький єпископат начолі з митрополитом Сліпим був репресований, сотні священиків та ченців заарештовані за трафаретним звинуваченням у «зраді Батьківщині». В атмосфері терору в березні 1946 р. було організовано, під головуванням отця Гавриїла Костельника, Львівський собор (пізніше названий «псевдособором»). Рішення його відпрацьовувалися наперед у державних московських інстанціях. Греко-католицькі парафії було проголошені православними, а храми закриті або передані Російській Православній Церкві. Проте більшість греко-католицьких священиків або пішли у підпілля, або емігрували за кордон, де почала діяти Українська Католицька церква¹¹³.

Щодо підпільної церкви і її культуво-обрядового життя, то Свята Літургія правилася в тюрмах, у таборах, у приватних помешканнях. Уживалися шматок хліба й краплина вина. З риз часто використовували тільки єпитрахиль. Служба правилася за молитвословом або на пам'ять¹¹⁴. Підпільні священики хрестили, вінчали, сповідали, причащали хворих, уділяли тайну Оливопомазання у приватних хатах. Практикувалося також спільне слухання радіотрансляції Служби Божої з Ватикану¹¹⁵.

У підпіллі дуже часто використовувалися латинізовані обряди, за чистоту обряду ніхто не мав змогу слідкувати. Також приналежність обрядів до католицизму робила їх ще більш ідентифікуючими греко-

¹¹¹ Шептицький А. Пастирські послання 1918-1939 рр.- Т.2. – Львів, 2009. – С. 48-67.

¹¹² Беген О. Між візантійством і латинізацією: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.patriarkhat.org.ua/ukr/archive/article;191;392/>.

¹¹³ Пашук А. Українська церква і незалежність України: Монографія. – Львів, 2003. – С. 283-284.

¹¹⁴ Ісіченко І. Історія Христової Церкви в Україні. – С. 550

¹¹⁵ Кодекс Канонів Східних Церков: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.ugcc.org.ua/CCEC/CCEC-toc.html>.

католиків, так як вони були заборонені, а православні богослужіння сприймалися, як такі, які відправляються Російської Православною Церквою, котра співпрацює з комуністичною владою і в очах греко-католиків є дискредитованою. Також багато людей сприймали тодішній стан церкви як мученицької і ще більше сакралізували обрядовість. Тому після виходу з підпілля латинізуючі елементи і практика підпільної церкви по особливому сприймалася, як обрядова практика «освячена кров'ю» і такі елементи як стояння на колінах чи інші по-сьогодні використовується з особливим пієтетом частиною греко-католиків з визначенням «так робили ми і наші батьки у підпіллі» і не бажають їх змінювати.

Розглянувши культово-обрядові практики греко-католицької церкви під час радянської окупації Галичини слід зазначити, що в даному періоді розвитку дана конфесія розвивалася у двох середовищах. Одне з них - це підпільна церква на Галичині і в Україні загалом, а друге - діаспорна церква за кордоном. Перше підпільне середовище витворила певну сакралізацію підпільної обрядовості, котра у своїй основі мала златинізовані елементи культово-обрядових практик УГКЦ. Друге, діаспорне середовище, спиралося на загально-католицькі тенденції розвитку богословського ставлення до східної духовності, котрі в основному базувалися на рішеннях II Ватиканського собору і проголошували повернення Східних Католицьких Церков до своїх основ. Таким чином, у межах УГКЦ продовжилася тенденція розвитку в межах греко-католиків окциденталістів, котрі в підпільній церкві продовжували традиції запозичень від римо-католиків, а також керувалися ще постановами Триденського собору стосовно літургійного богослов'я, а також орієнталістів, котрі, спираючись на постанови II Ватиканського собору, за основу взяли очищення культово-обрядових практик УГКЦ від латинізуючи нашарування, а також відродження давніх візантійських традицій притаманній церкві за княжих часів.

Проаналізувавши еволюцію розвитку ідентичності Української Греко-Католицької Церкви, слід зазначити, що в межах даної конфесії розвивалися дві ідентифікаційні групи, котрі мали різне бачення, щодо провадження літургійного життя даної церкви. Одна група представляла окциденталістів, котрі впроваджували в життя церкви різноманітні латинізуючі елементи щодо культово-обрядових практик, сакраментології та богослов'я. Дана ідентифікаційна група головним аспектом своєї ідентифікації визначала як приналежність до Католицької Церкви і бажало показати цю приналежність всіма способами. З іншого боку, представляла орієнталістів, котрі головною метою своєї діяльності вважала очищення греко-католицьких обрядів від латинізуючих нашарувань, а також повернення до джерел східної християнської духовності. Головним аспектом своєї ідентифікації вони вважають належність до візантійського літургійного життя та східного богослов'я, а також Володимирівського

хрещення. Слід зазначити, що дані дві ідентифікаційні групи творять одну велику ідентичність УГКЦ, котра бере активну участь у загально католицьких процесах, відчуваючи приналежність до Католицької Церкви, а також зберігають східно католицьку ідентичність.

Анотації

В статті **Кобрина Михайла «Симбіоз окцидентальної та орієнтальної греко-католицьких груп як вияв ідентичності УГКЦ»** досліджено еволюцію окцидентальної та орієнтальної ідентифікаційних груп в межах Української Греко-Католицької Церкви. Визначено поняття «релігійної ідентичності». Проаналізовано взаємодію і взаємозв'язок окцидентальної та орієнтальної греко-католицьких груп. Розглянуто спосіб поєднання прозахідної і просхідної ідентифікаційних груп у творенні єдиної ідентичності Української Греко-Католицької Церкви.

Ключові слова: Ідентичність УГКЦ, окцидентальна група, орієнтальна група, культово-обрядові практики, історія УГКЦ.

В статье **Кобрына Михаила «Симбиоз окцидентальной и ориентальной Греко-католической групп как проявление идентичности УГКЦ»** исследована эволюция окцидентальной и ориентальной идентификационных групп в пределах Украинской Греко-Католической Церкви. Определено понятие «религиозной идентичности». Проанализировано взаимодействие и взаимосвязь окцидентальной и ориентальной греко-католических групп. Рассмотрен способ сочетания прозападной и провосточным идентификационных групп в создании единой идентичности Украинской Греко-Католической Церкви.

Ключевые слова: Идентичность УГКЦ, окцидентальная группа, ориентальная группа, культово-обрядовые практики, история УГКЦ.

In the article **Kobryn Mykhaylo «Symbiosis okcydental and oriental greek-catholic group as a identity of the UGCC»** has been investigated the evolution of Okcydental and Oriental identity groups within the Ukrainian Greek Catholic Church. The concept of «religious identity» has been determined. The interaction and relationship of Okcydental and Oriental Greek- Catholic groups has been analyzed. The method of combining pro-Western and pro-Eastern identity groups in the creation of a common identity of the Ukrainian Greek-Catholic Church has been considered.

Keywords: Identity of UGCC, Okcydental group, Oriental group, religious ritual practices, the history of the UGCC.